

Svenska kyrkan och det samiska namnskicket

Övergripande perspektiv

Abstract

I den här artikeln behandlas Svenska kyrkans påverkan på det samiska personnamnskicket. Som bakgrund presenteras personnamnens betydelse för namnbärens identitet och för en grupps immateriella kultur, liksom systemen för namnreglering och namnregistrering i Sverige. Därefter diskuteras vilken påverkan kyrkans hantering har haft på de samiska personnamnen. Detta har skett på flera sätt. Förkristna samiska personnamn har förbjudits, samiska former av kristna och bibliska namn har betraktats som icke fullgoda namn och ersatts med motsvarande skandinaviska former, och stavningen av enskilda namn har förvanskats. Vidare har källorna utelämnat det inhemska samiska parentonymiska namnsystemet. Det förekommer också att samiskspråkiga släktnamn har utelämnats ur källorna, och därför i många fall gått förlorade. Sammantaget har den svenska kyrkans registrering av de samiska namnen resulterat i att kulturarvet har utarmats och att det samiska namnsystemet – i förlängningen det samiska folket och det samiska samhället – har behandlats som mindre värt än det svenska.

Inledning

I alla former av mänskliga samhällen används egennamn. Vilka namn, namntyper och namnsystem som används, är däremot kulturspecifikt. Varje samhälle har sin egen struktur för hur namn ser ut och hur de organiseras till ett namnskick.

Personnamn är ett kognitivt hjälpmedel för att skilja individer från varandra och att kunna till- och omtala dem. Men personnamnen är också nära kopplade till identiteten, både den individuella och den kulturella. Det namn en person bär är en viktig komponent i uppfattningen av det egna jaget. Namnet innehåller dessutom viktig social information om bärarens bakgrund. Genom namnet signalerar man till omvärlden vem man är, var man kommer ifrån och vilken social, språklig och etnisk grupp man hör till.¹

¹ Märit Frändén, "Att blotta vem jag är": Släktnamnskick och släktnamnsbyten hos samer i

Namn är en spegel av samhället och dess maktförhållanden, bland annat mellan överordnade och underordnade grupper. De underordnade gruppernas namnskick är ofta mindre synligt än de överordnades. Det finns många exempel på språkliga och etniska grupper som inte tillåts använda de egna namnen, utan tvingas bära den överordnade gruppens namn. Vilket namn och vilken typ av namn man bär, har på så sätt en ideologisk och politisk betydelse. Genom att bära ett namn tillhörigt en viss grupp, bidrar man till synliggörandet av denna grupp – för sig själv, för den egna gruppen, för det omgivande samhället och för den omgivande världen.²

Parallellt med detta är namnen också en del av det immateriella kulturarvet. Det finns ett egenvärde i att enskilda namn och namnskick vårdas och bevaras. Den kanadensiska forskaren Valerie Alia har beskrivit namn som ”the cornerstones of cultures”.³

Det faktum att personnamnen är såväl mycket personliga som mycket offentliga – människor runt omkring dig använder ditt namn oftare än du själv – gör dem till intressanta undersökningsobjekt inte minst i kulturmöten. I minoritetssammanhang är namn och namnskick inte sällan en viktig maktfaktor. Alia har framhållit att inslaget av makt och maktförhållanden är starkare i personnamn än i ortnamn: ”Considering personal and place names, personal names are the most charged with power.”⁴

Namn har primärt en muntlig form, men ofta också en skriftlig. I ett skriftspråkssamhälle har de flesta namnbärare en stark relation till båda dessa former: man vill att namnen ska såväl stavas som uttalas rätt. I en muntlig kultur dominerar förstås den muntliga formen. De samiska språken var länge enbart talade språk, varför den muntliga formen av namnet var den enda existerande. När skriftspråk så småningom började användas, var det något som kom utifrån. Mycket talar därför för att identifikationen med den muntliga namnformen dominerade, även

Sverige 1920–2009 (Uppsala 2010) s. 90f.

2 Frändén (2010) s. 92.

3 Valerie Alia, *Names, numbers, and northern policy: Inuit, Project Surname, and the politics of identity* (Halifax 1994) s. 1.

4 Valerie Alia, *Names and Nunavut: Culture and identity in Arctic Canada* (New York 2007) s. 9.

då samers namn började registreras i skriftlig form. Icke desto mindre får skriftliga namnformer ofta stor betydelse, eftersom de har en annan stabilitet än de talade formerna och därför kan ha en konserverande verkan. Det har alltså stor betydelse vilken skriftlig form som etableras, eftersom denna har en tendens att leva kvar och inte sällan kan påverka den muntliga formen.

Man kan tala om dels en persons officiella namn, det vill säga de namn som finns i folkbokföringsregister, mantalslängder eller liknande, dels samma persons inofficiella namn, till exempel smeknamn eller kortformer som används utan att vara officiellt registrerade. I många minoritetsgrupper används namn som är anpassade till det egna språket, men som ofta registreras endast i en majoritetsspråkanpassad form. I sådana fall blir det namn som används i namnbärandens omgivning inofficiellt, medan det officiella namnet i extremfallet inte används alls.

Namnreglering och namnregistrering i Sverige

Med undantag för adelsnamnen fanns ingen officiell svensk reglering av personnamn förrän 1901. Detta år kom en släktnamnsförordning, som således reglerade enbart släktnamn/efternamn. Först 1963 kom en svensk namnlag, omfattande även förnamn. Innan dess fanns alltså den reella personnamnsregleringen hos den instans som registrerade dem, vilket i Sverige under lång tid har varit Svenska kyrkan.

Grunden till den svenska kyrkbokföringen lades av Johannes Rudbeckius, biskop i Västerås stift 1619–1646. Som hjälp vid biskopens visitationsförhör föreskrev han år 1622 att kyrkoherdarna skulle upprätta en folklängd över alla som var över 10 år, samt över döpta barn, vigda par och begravda. Genom 1686 års kyrkolag fastställdes riksomfattande regler för kyrklig personbokföring. Prästernas anteckningar kom snart att användas som underlag även vid mantals- och skattskrivning.⁵

Under 1700-talet ökade behovet av befolkningsstatistik. Erik Bentzelius, biskop i Linköping, bidrog med en förteckning över stiftets

⁵ Arvid Wannerdt, *Den svenska folkbokföringens historia under tre sekler: En artikelserie av Arvid Wannerdt tidigare publicerad i RSV Info åren 1979–82* (Solna 1982) s. 6ff.

invånare baserad på församlingarnas kyrkböcker. Detta väckte idén om en motsvarande rikstäckande förteckning. Den befolkningsstatistik som framställdes hade sin utgångspunkt i kyrkböckernas uppgifter.⁶ Dessa omständigheter gör att de enskilda folkbokförande prästerna hade stor makt över uppgifterna om befolkningen och vilka namn de bar. Förhållandet mellan de namn som antecknats i kyrkböckerna och de namn som faktiskt användes, har dock inte varit föremål för några större, sammanhållna undersökningar. Detta är beklagligt, eftersom kyrkboksmaterial är en viktig källa vid undersökningar av namnskick i äldre tid. Vi vet alltför lite om det filter som ligger mellan oss och det faktiska namnbruket.

Kyrkböckerna återger förstås endast skriftliga namnformer; dessutom i allmänhet endast officiella namn. Det gör att det finns en diskrepans mellan källan och det faktiska namnbruket. Detta gäller även för den svenskspråkiga befolkningen. I en studie av namnskick i en värmäländsk bruksmiljö på 1700-talet har Katharina Leibring visat att förnamnsformer i flera fall varierar i kyrkböckerna: *Barbara* växlar med *Babba*, *Lennart* med *Leonhard*, *Margareta* med *Greta*, *Jan* med *Jean* och *Johan* och så vidare. Detta visar, skriver Leibring, att det ännu inte fanns någon helt accepterad namnnorm, och att kyrkoskrivaren i vissa fall kan ha varit bekant med personen och därför angivit en vardagsform.⁷ Sett ur ett annat perspektiv kan man påpeka att det dessutom visar att det fanns parallella namnformer i bruk, officiella kontra inofficiella och (primärt) skriftliga kontra (primärt) muntliga. Det är rimligt att anta att denna dubbelhet är än starkare i en flerspråkig miljö, i synnerhet om de olika språken har mycket asymmetriska inbördes maktförhållanden.

När de officiella dokumenten anger en viss namnform, men det i praktiken är en annan som används, uppstår förstås frågan vad personen "egentligen heter". Georg Bergfors, som länge var verksam som präst i Norrbotten, skriver att olika typer av inofficiella namn hos den

⁶ Wannerdt (1982) s. 14ff.

⁷ Katharina Leibring, "Namn i äldre bruksmiljö: Projektpresentation och några tidiga resultat", i Staffan Nyström (red.), *Namnens dynamik: Utvecklingstendenser och drivkrafter inom nordiskt namnskick: Handlingar från den trettonde nordiska namnforskarkongressen i Tällberg 15–18 augusti 2003* (Uppsala 2005) s. 210.

finska och samiska befolkningen har ”trätt så i förgrunden, att man ej kan ange närmaste grannens, ja, icke ens sitt eget riktiga namn, såsom det står i kyrkböckerna”.⁸ Med detta synsätt är alltså kyrkböckernas namn det korrekta, även om det är så föga i bruk att inte ens den person namnet åsyftar känner till det. Men kyrkböckernas namn representerar majoritetssamhällets namn och namnformer, inte det samiska samhällets.

Förhållandet mellan faktiskt och registrerat namnskick hos samer i Sverige

Många av de förnamn som har varit i samiskt bruk under de senaste århundradena går att föra tillbaka på kristna eller bibliska namn. Men det har också funnits ett förkristet namnbestånd. Håkan Rydving skriver:

Under den intensiva missionsperioden på 1600-talet förbjöds samerna att använda de inhemska namnen eftersom de uppfattades som alltför förknippade med det traditionella religiösa livet. I inofficiella sammanhang levde dessa namn kvar längre än kyrkböckerna ger vid handen, men efter hand började man att använda de officiella namnen (i till de olika samiska varieteterna anpassade former) också i samiska sammanhang. Exakt hur denna interna förändringsprocess gick till eller hur snabbt bytet av namnförråd skedde är knappast möjligt att klargöra. Vad som däremot är möjligt är att genom de förvrängda (och därför svåridentifierade) skriftformer som finns antecknade i skattelängder och andra källor från 1500- och 1600-talen få kunskap om åtminstone vissa av de namn som ingick i det inhemska samiska namnförrådet innan prästerskapets attityd mot dessa namn hårdnade.⁹

Med undantag för de namn som kan identifieras i de äldre källorna, har många av de förkristna samiska namnen gått förlorade. Genom att den kristna missionen inte accepterade de inhemska namnen, har alltså stora delar av det ursprungligt samiska förnamnsbeståndet försvunnit för alltid.

⁸ Georg Bergfors, ”’Huutonimiä’ och öknamn bland finnar och lappar i Norrbotten”, *Arkiv för norrländsk hembygdsforskning* (1921) s. 54.

⁹ Håkan Rydving, ”En samisk namnlängd”, i *Studia anthroponymica Scandinavica* 16 (1998) s. 85.

Namn med kristen och biblisk anknytning är spridda över stora delar av världen. När namnen lånas in och används på olika språk, får de ofta anpassade former. Så ligger till exempel det hebreiska namnet *Jochānān* till grund för den grekiska formen *Johannes*, som i sin tur har givit namn som bland annat *Johan*, *Jon*, *Jöns*, *Jens*, *John*, *Jack*, *Hans*, *Jan*, *Jean*, *Juan*, *Giovanni*, *Ivan*, *Janusz*, *Juhani*, *Juha*, *Jukka*, *János* och *Django*. Att namn får nya former under påverkan av ett omgivande språk är alltså en lika vanlig som naturlig process.

De kristna och bibliska namn som kom att ersätta de förkristna samiska namnen, har fått anpassade former även i de samiska språken. Formerna har ofta sett olika ut beroende på språk. Så finns till exempel sydsamiska former som *Jávna* till *Jonas*, *Maarja* till *Maria*, *Hilje* till *Elias*, *Meerke* till *Marit* (i sin tur en form av *Margareta*), *Meehte* till *Martin* (*Martinus*), *Jávva* till *Jon* (*Johannes*), *Krihke* till *Kristin*, *Laara* till *Lars* (*Laurentius*), *Piere* till *Per* (*Petrus*), *Krästa* till *Kristoffer*, *Sööfe* till *Sofia* och *Jáhha* till *Johan* (*Johannes*);¹⁰ lulesamiska som *Anti* till *Anders* (*Andreas*), *Nilsa* till *Nils* (*Nikolaus*) och *Magga* eller *Maggi* till *Margareta*¹¹ och nordsamiska som *Ándaras*, *Ánda* och *Ándde* till *Anders/Andreas*; *Mihkil*, *Mihkku*, *Mikkal*, *Mikko* och *Migil* till *Mikael/Mikkel*; *Juho*, *Jussá*, *Juvven*, *Jovvá* och *Juffe* till *Johan* (*Johannes*) och *Niilas*, *Niillá*, *Nilke*, *Ninna* och *Niillán* till *Nils* (*Nikolaus*).¹² Samiska namnformer har dock sällan accepterats som fullgoda namn, utan underställts de skandinaviska namnformerna. Detta har skapat ett dubbelt namnskick med en svensk, framför allt skriftlig, namnform och en samisk, primärt muntlig form. Exempel på detta dubbla namnskick finns bland annat i Sigrid Drake's bok *Västerbottenslapparna under förra hälften av 1800-talet* (1918), där många samiska förnamnsformer anges med en svensk motsvarighet inom parentes: *Anta* eller *Antur* (*Anders*), *Junka* (*Jonas*), *Nila* (*Nils*), *Tuomma* (*Tomas*), *Pjettar* (*Petter*), *Vuolla* (*Olle*), *Pavva* (*Pål*), *Kaija* (*Kajsa*), *Ristin* (*Kristina*), *Låttså* (*Lotta*), *Majus* (*Maria*) och *Maggi* (*Malin*).¹³ De

10 Åsta Vangberg & Helen Blind Brandsfjell, *Saemesth amma! Sorsamisk for nybegynnere – Bok 1: Voestes gærja 1: Áarjelsaemien gielekuvse* (Hattfjelldal 2003) s. 61.

11 Harald Grundström, "Person- och släktnamn i Lule lappmark: In Lule Lappmark vorkommende Personennamen", i *Lulelappisches Wörterbuch – Lulelappsk ordbok på grundval av K.B. Wiklunds, Björn Collinders och egna uppteckningar* (Uppsala 1952) s. 1583ff.

12 Brita Kåven et al., *Sámi-dáru sátnegirji: Samisk-norsk ordbok* (Karasjok 1998) s. 630ff.

13 Sigrid Drake, *Västerbottenslapparna under förra hälften av 1800-talet: Etnografiska studier*

samiska namnformerna har ofta behandlats som en typ av ”vulgärformer” av de svenska ”högspråksformerna”. Men vad som är ”riktiga namn” respektive ”vulgärformer” är bara en fråga om perspektiv: flertalet av de svenska formerna, till exempel *Anders, Per, Marit* och *Johan*, är, även de, lokalt anpassade former av grekiska, hebreiska och latinska basnamn – alltså, om man vill, ett slags vulgärformer. Gränsen för vad som är ”riktiga namn” har emellertid ofta dragits så att de svenska namnformerna har inkluderats, men de samiska exkluderats.

Att samiska namn ersattes med ”korrekta” svenska namnformer kommenterar Johannes Marainen på följande sätt:

Tittar man i kyrkohandlingar kan man lätt få uppfattningen att samiska föräldrar hade en dålig fantasi när man [sic] gällde namngivning, hur skall man annars förklara att det inom samma familj kunde finnas upp till fem Per, Nils eller Lars. Prästerna hade nämligen standardnamn för tre till fyra samiska namn. Biera, Bera, Biete och Beahkka fick finna sig i att från och med skolan ha samma namn, Per.¹⁴

Ännu idag är de flesta samiska namnformer väsentligt vanligare som inofficiella sidoförmer till en svensk eller skandinavisk namnform än som officiella namn. Även om utvecklingen tycks gå mot ökat bruk av de samiska formerna som officiella namn, har detta hållits tillbaka genom att de under århundraden har behandlats som icke fullgoda namn.

Det finns fler etymologiskt samiska släktnamn än förnamn bevarade. Men inte heller släktnamnen har undgått förvanskning. 1921 skriver Uppsala universitets dåvarande professor i finsk-ugriska språk, K. B. Wiklund: ”De lapska släktnamnens ortografi är vanligen mycket dålig, beroende på svårigheten att beteckna de lapska ljuden med blott det vanliga latinska alfabetet och på prästernas okunnighet i språket.”¹⁵ Det är ingen självklarhet hur man ska skapa en skriftlig namnform utifrån en muntlig, men det är olyckligt att detta i allmänhet gjordes av personer som var mer eller mindre okunniga i samiska. Den som

(Uppsala 1918) s. 236.

¹⁴ Johannes Marainen, ”Samisk identitet”, i Bo Claesson (red.), *Samer och ursprungsbefolkningars rättigheter* (Göteborg 2003) s. 220.

¹⁵ K. B. Wiklund, ”De svenska lapparnas släktnamn”, i *Sverges familjenamn 1920* (Stockholm 1920) s. 239.

saknar kunskaper i ett visst språk, har svårare att uppfatta språkets nyanser; i synnerhet, förstås, de språkljud som saknas i det egna språket. Dessa måste dessutom återges med ett alfabet som saknar tecken för dessa ljud.

Det finns också en osäkerhet i fråga om vilka släktnamn som överhuvud taget har tagits upp i kyrkböckerna. I sin sydsamiska ordbok tar Gustav Hasselbrinks upp släktnamnet *Budderke* med kommentaren att ”dieser Name scheint niemals in den Kirchenbüche[r]n, sondern nur v. den Lappen verwendet worden zu sein” [’detta namn tycks aldrig ha blivit använt i kyrkböckerna, utan endast av samerna’].¹⁶ Detta är alltså ett konkret exempel på ett släktnamn som har använts inom det samiska samhället, men aldrig antecknats i kyrkböckerna. Anders Løø, som har undersökt namnskicket i sydsamiska kyrkböcker från både svensk och norsk sida, uppger att släktnamnen *Kant*, *Jælker*, *Råik* och *Joux* finns i källorna i mitten av 1700-talet, men försvinner igen under samma århundrade.¹⁷ Det faktum att släktnamnen *Kant*, *Jillker*, *Kråik/Kroik* och *Joks* är i bruk bland sydsamer i dag talar för att de har varit i kontinuerlig användning, om än inte officiellt registrerade. Det är heller inte ovanligt med muntliga uppgifter om samiskspråkiga släktnamn som har varit i bruk utan att vara registrerade. Sådant kan aktualiseras när en person ansöker om att få anta ett efternamn som saknar officiellt registrerade bärare, eftersom ansökan då behandlas som byte till ett nybildat namn. Vad gäller samiska släktnamn som utelämnats ur källorna kan det inte uteslutas att det finns ett stort mörkertal. Många namn kan på detta sätt ha glömts bort och dött ut. Därmed har den oersättliga kulturskatten av samiskspråkiga namn utarmats.

I stora delar av det samiska området finns ett inhemskt namnsystem med parentonymika, det vill säga namn som anger vem bärarens mor eller far är. Samiska parentonymika har placerats framför huvudnamnet/förnamnet, som *Ingá* i exemplet *Ingá Máhttu*, ’Ingas/Inggás

16 Gustav Hasselbrink, *Südlappisches Wörterbuch 1: Grammatik: Wörterbuch Ä-Flytt’edh: Oårj’elsaamien baaguog’ärjaa 1: Giëleläruo: Baaguog’ärjaa Ä-Flytt’edh* (Uppsala 1981) s. 375.

17 Anders Løø, ”Sørsamiske personnavn fra førkristen tid til nåtid”, i Svavar Sigmundsson (red.), *Kristendommens indflydelse på nordisk navngivning: Rapport fra NORNAS 28. symposium i Skálholt 25.-28. maj 2000* (Uppsala 2002) s. 65.

Mattias/Máhttu' (lulesamiskt exempel).¹⁸ Dessa namn har dock inte registrerats. Återigen är det tydligt att avsikten med namnbokföringen inte har varit att återge det faktiska namnskicket, utan att anpassa det till en skandinavisk modell. Allt som har avvikit eller stridit mot det förväntade tycks ha exkluderats.

Det finns tecken som tyder på att åtminstone nordsamer har använt släktnamn tidigare än den skandinaviska befolkningen. Det kan alls inte uteslutas att delar av samerna i Sverige har haft ett (med skandinaviska mått mätt) mycket tidigt släktnamnsskick som inte har registrerats. Fram till medeltiden utgjordes ett normalt svenskt namn av ett förnamn följt av ett patronymikon, det vill säga ett namn på *-son* eller *-dotter*, men med den viktiga skillnaden från dagens *-son*-namn att ett patronymikon verkligen angav vem som var bärarens far. Dessa patronymika växlade mellan varje generation, så att Anders Nilssons son kunde heta till exempel *Mats Andersson* och hans son i sin tur *Johan Matsson*. När släktnamn, ärftliga i oförändrad form, först började användas var det av adelsfamiljer och efter förebilder på kontinenten. Ur ett centralsvenskt perspektiv har därför bruket av ärftliga släktnamn associerats till högreståndsmiljöer. Men ur finsk-ugriskt perspektiv finns det också andra faktorer att ta hänsyn till: det har funnits ett mycket tidigt östfinskt släktnamnssystem¹⁹ och också en tidig samisk användning av släktnamn.²⁰ Huruvida detta samiska släktnamnsbruk är av inhemsk uppkomst eller har tillkommit genom majoritetssamhäl- lenas påverkan har diskuterats livligt på norsk och finsk sida,²¹ men i mindre utsträckning i Sverige. Det är emellertid fullt tänkbart att det i de norra delarna av Sverige har funnits ett tidigt, inhemskt system med ärftliga släktnamn bland samer, som endast i liten grad har registrerats.

18 Anders Nystø & Sigmund Johansen, *Sámásta 1: Vuostasj girrje 1: Julevsáme giellakurssa: Lulesamisk språkkurs: Julevsáme giella álggijda: Lulesamiska för nybörjare* (Drag 2000) s. 60.

19 Sirkka Paikkala, "Från olika namnsystem till ett enhetligt släktnamnssystem i Finland", i Kristoffer Kruken (red.), *Slektsnamn i Norden: Rapport frå NORNA's tjuëførste symposium i Oslo 17.-20. september 1992*. (Uppsala 1995) s. 111.

20 Frändén (2010) s. 69ff.

21 Se Frändén (2010) s. 78ff., 85ff. och där anförd litteratur.

Slutord

Johannes Marainen beskriver sin egen skolstart så här:

Ett av det mest centrala för en människa och hennes integritet är att erkännas som individ och den individ man själv känner sig som varande ”jaget”. Det som tidigast präglar ens känsla för sitt ”jag” är att man får ett namn som man lystrar till. Det blev därför en chockartad upplevelse att denna viktiga del av ”jaget” inte längre gällde när man började skolan. Eftersom föräldrarna aldrig använt sig av barnets officiella namn blev känslan som att bli omdöpt, när många barn vid skolstarten för första gången fick höra sitt officiella svenska namn.²²

Som vi har sett har namn stor betydelse både för den person som bär dem och för omgivningen, såväl den egna gruppen som ett omgivande majoritetssamhälle. Det har konstaterats att vi har alltför lite övergripande kunskap om förhållandet mellan faktiskt namnskick och det namnskick som återges i kyrkböckerna. De uppgifter som finns tyder emellertid på att det verkliga namnskicket ofta har förvrängts på olika vis. Dessa förvrängningar kan antas ha påverkat språkliga och kulturella minoriteter, alltså bland annat den samiska befolkningen, i högre grad än majoritetsbefolkningen. Det samiska samhället har haft kontroll över de inofficiella namnen, men aldrig över de officiella.

Det sätt på vilket de samiska namnen har behandlats har fått negativa konsekvenser av flera slag. Namnen och namnskicket, som unik kulturyttring, har utarmats och förvanskats, i många fall helt ödelagts. Samtidigt har det samiska folket intalats att de egna namnen inte duger. Eftersom namn och identitet är så nära sammankopplade, innebär ett underkännande av ett namn också ett underkännande av personen som bär det. Försvenskningen av namnen blir både ett led i assimilationen och en kränkning av självkänslan. Sådant ger svårläkta sår. I detta sammanhang har Svenska kyrkan haft en avgörande roll som den huvudsakliga instansen för namnregistrering.

²² Marainen (2003) s. 220.

Källor och bearbetningar

Tryckta källor och bearbetningar

- Alia, Valerie. *Names, numbers, and northern policy: Inuit, Project Surname, and the politics of identity* (Halifax 1994).
- Alia, Valerie. *Names and Nunavut: Culture and identity in Arctic Canada* (New York 2007).
- Bergfors, George. ”’Huutonimiä’ och öknamn bland finnar och lappar i Norrbotten”, *Arkiv för norrländsk hembygdsvetenskap* (1921) s. 53–66.
- Drake, Sigrid. *Västerbottenslapparna under förra hälften av 1800-talet: Etnografiska studier* (Uppsala 1918).
- Frändén, Märit. ”Att blotta vem jag är”: *Släktnamnsskick och släktnamnbyten hos samer i Sverige 1920–2009* (Uppsala 2010).
- Grundström, Harald. ”Person- och släktnamn i Lule lappmark: In Lule Lappmark vorkommende Personennamen”, i *Lulelappisches Wörterbuch – Lulelappsk ordbok på grundval av K.B. Wiklunds, Björn Collinders och egna uppteckningar* (Uppsala 1952) s. 1583–1587.
- Hasselbrink, Gustav. *Südlappisches Wörterbuch 1: Grammatik: Wörterbuch Å–Flytt’edh: Oärj’elsaamien baaguog’ärjaa 1: Giëleläruo: Baaguog’ärjaa Å–Flytt’edh* (Uppsala 1981).
- Kåven, Brita *et al.* *Sámi-dáru sátnegirji: Samisk-norsk ordbok* (Karasjok 1998).
- Leibring, Katharina. ”Namn i äldre bruksmiljö: Projektpresentation och några tidiga resultat”, i Staffan Nyström (red.), *Namnens dynamik: Utvecklingstendenser och drivkrafter inom nordiskt namnskick: Handlingar från den trettonde nordiska namnforskarkongressen i Tällberg 15–18 augusti 2003* (Uppsala 2005) s. 205–216.
- Løø, Anders. ”Sørsamiske personnavn fra førkristen tid til nåtid”, i Svavar Sigmundsson (red.), *Kristendommens indflydelse på nordisk navngivning: Rapport fra NORNAAs 28. symposium i Skálholt 25.–28. maj 2000* (Uppsala 2002) s. 59–66.
- Marainen, Johannes. ”Samisk identitet”, i Bo Claesson (red.), *Samer och ursprungsbefolkningars rättigheter* (Göteborg 2003) s. 219–226.
- Nystø, Anders & Sigmund Johansen. *Sámásta 1: Vuostasj girjje 1: Julevsáme giella-kurssa: Lulesamisk språkkurs: Julevsáme giella álggijda: Lulesamiska för nybörjare* (Drag 2000).
- Paikkala, Sirkka. ”Från olika namnsystem till ett enhetligt släktnamnssystem i Finland”, i Kristoffer Kruken (red.), *Slektsnamn i Norden: Rapport från NORNAAs tjuförste symposium i Oslo 17.–20. september 1992*. (Uppsala 1995) s. 109–127.
- Rydving, Håkan. ”En samisk namnlängd”, i *Studia anthroponymica Scandinavica* 16 (1998) s. 81–87.
- Vangberg, Åsta & Helen Blind Brandsfjell. *Saemesth amma! Sørsamisk for nybegynnere – Bok 1: Vøestoes gærja 1: Åarjelsaemien gielekuvse* (Hattfjelldal 2003).
- Wannerdt, Arvid. *Den svenska folkbokföringens historia under tre sekler: En artikelserie av Arvid Wannerdt tidigare publicerad i RSV Info åren 1979–82* (Solna 1982).
- Wiklund, K. B. ”De svenska lapparnas släktnamn”, i *Sverges familjenamn 1920* (Stockholm 1920) s. 238–239.

Märit Frändén, f. 1973, är filosofie doktor i nordiska språk och har också läst finsk-ugriska språk. Hon är namnforskare och disputerade 2010 på en avhandling om samiskt släktnamnsskick. Därefter har hon haft anställning som postdoktor med inriktning mot minoritetsstudier vid Hugo Valentin-centrum, Uppsala universitet. Hon har gjort flera studier av personnamn i språk- och kulturmötesammanhang, och särskilt intresserat sig för personnamn som etniska och nationella symboler, inte minst i minoritets- och migrationskontext. För tillfället är hon anställd som forskningsarkivarie vid Institutet för språk och folkminnen och leder ett forskningsprojekt om efternamn och invandring.
marit.franden@sprakochfolkminnen.se

Sammanfattningar på nordsamiska, lulesamiska och sydsamiska

Ruota girku ja sámi nammaeavahus: Oppalaš oaidnu

Dán artiikkalis gieđahallo Ruota girku váikkuheapmi persovnnalaš nammaeavaheapmái. Duogážin čilgejuvvo persovnnalaš namaid mearkkašupmi nammaguoddi iešdovdui ja joavkku immateriálalaš kultuvrii, maid dai Ruota vuogádat nammaheiveheamis ja nammačáliheamis. Dan maŋŋil ságastallo makkár váikkuhus girku gieđahallamis lea leamaš sámi persovnnalaš namaide. Dát lea dahkkon mánggaid láhkái. Ovdaristtalaš sámi persovnnalaš namat leat gildojuvvon, sámi hámit risttalaš ja biibbalaš namain eai leat dohkkehuvvon namman ja molsojuvvon sullasaš skandinávalaš hámiide, ja ovttaskas namaid stáven lea rievdaduvvon. Dasa lassin gáldut leat guođđán sámi álbmoga parentonymalaš nammavuogádaga. Muhtimin leat guođđán sámigielat sohkanamaid ja eai leat mielde gálduin, ja dan sivas dat leat mángii jávkan. Ruota girku čáliheapmi sámi namain lea dagahan ahte kulturárbi lea geaffun ja sámi nammavuogádat – áiggiid mielde maid sámi álbmot ja sámi servodat – lea gieđahallon unnit árvvuin go ruota nammavuogádat.

Översättning Miliana Baer

Svieriga girkko ja sáme nammadáhpe:

Gájkbadjasasj perspektijvva

Artihkkalin giehtadaláduvvá Svieriga girkko bájnátjibme sáme persávnnnánammadáhpáj. Duohken vuoseduvvá persávnnnánamáj árvov nammaguodde identitáhttaj ja juohkusa vuojuññalasj kultuvrraj, náv gávk vuogádagá nammanjuolgadibmáj ja nammaregistardibmáj Svierigin. Dan maññela ságastaláduvvá makkir bájnátjibme girkko giehtadallam la buktám sáme almasjnamájda. Dagádum la moatteláhkáj. Sáme almasjnamá ma gávnnujin ristalasjvuoda ávddála li buogodum, ristagis ja rámatnamáj sáme háme li aneduvvam állim buorrelágásj namman ja málsodum vuosstájvásste skandinávalasj hámiij, ja aktugasj namáj stávim la biejesteduvvam. Gáldo li vil guodám rijkalasj sáme parentonymalasj nammavuogádagáv. Gávnadallá aj sámezielak maddonomá li aj guodedum gáldojs, ja danen moatten buojkulvisán li massedum. Tjoahkkájgessusin la Svieriga girkko sáme namáj registardibme báhtusav vaddám kultuvrraárbbe l hájoduhtedum ja sáme nammavuogádahka – ávddálijguovlluj sáme álmuk ja sáme sebrudahka – l giehtadaládum binnep árvulatljan gá svieriga.

Översättning Barbro Lundholm

Svienske gærhkoie jñh saemien nommevuekie:

Állesth perspektijve

Daennie artihkelisnie vuartesje guktie Svienske gærhkoie dejtie saemien nommevuekide mñerhkelgovveme. Aalkoste dejtie almetjenommide áehpiedahta jñh guktie nommeguedtijen identiteetem jñh tjñerten immaterielle kultuvrem guarkedh, jñh dovne Sveerjen systeemem nommenjoelkedasside jñh guktie nommh tjaalasovvedh. Dan mænnagan digkede guktie gærhkoie meatan orreme saemien almetjenommide mñerhkelgovveme. Daam ovmessielaakan dorjeme. Dovletje jaahkoen saemien nommh aassjoestamme, saemien vuekieh kristeles jñh bijpeles nommh provhkedh ij dâhkasjamme jñh dejtie seamma nommide skandinavijen nommigujmie lotneme, jñh dejtie nommide miste tjaaleme. Gaaltijisnie dejtie saemien parentonymiske nommide, (*saemiengieeldh nommh*), nommesystemeeme sleajhteme. Aaj sae-

mien hiehtesnommh gaaltijijstie sleajhteme jih nemhtie jijnjh dejstie nommijste gaarvanamme. Gosse Svïenske gærhkoske dejtie nommi-de tjaalassovveme aaj meatan orreme kultuvreaerpiem heajhteme jih maahta jiehtedh saemien nommesysteeme – jih saemieh jih saemien siebriedahke – ij seamma vyörtegs orreme goh svïenske.

Översättning Sig-Britt Persson och Karin Rensberg-Ripa